

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA‘LIM,
FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

O‘ZBEKISTON DAVLAT JAHON TILLARI UNIVERSITETI

“TASDIQLAYMAN”

O‘zbekiston davlat jahon
tillari universiteti rektori v.b.

B.Kulmatov

10.07 2023 yil

**BAKALAVRIATGA KIRISH IMTIHONLARIDA
“O‘ZBEKISTON TARIXI” FANI MAVJUD
BARCHA SHAKLDAGI TA‘LIM YO‘NALISHLAR
(KO‘ZI OJIZ ABITURIENTLAR) UCHUN**

DASTUR VA BAHOLASH MEZONI

Toshkent – 2023

Dastur O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti o'quv-uslubiy kengashida ko'rib chiqilgan va ma'qullangan. 2023 yil " 22 " 06 dagi " 10 " sonli majlis bayoni.

Tuzuvchilar: O'zDJTU O'zbekiston tarixi kafedrası dotsenti
I.Toshmatov

O'zDJTU O'zbekiston tarixi kafedrası katta
o'qituvchisi G'Djumamuratov

Taqrizchilar: Toshkent davlat texnika universiteti O'zbekiston
tarixi kafedrası mudiri, professor R.Holiqova

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zMU Tarix fakulteti
"O'zbekiston tarixi" kafedrası professori X.Yunusova

KIRISH

Bakalavriyatning barcha shakldagi ta'lim yo'nalishlari bo'yicha ko'zi o'jiz abituriyentlar uchun imtihon dasturi va baholash mezonidan o'rta maxsus va professional ta'lim hamda umumta'lim maktablarining "O'zbekiston tarixi" davridan abituriyentlarning amaliy ko'nikma va malakalarini aniqlashda foydalaniladi.

Fanning maqsad va vazifalari

Bakalavriyatning barcha shakldagi ta'lim yo'nalishida ko'zi o'jiz abituriyentlar uchun "O'zbekiston tarixi"dan imtihon abituriyentlarning shu sohaga bo'lgan qiziqishi, bilim darajasi, tarix ta'lim sohasida nazariy bilimlarini amaliyotda qo'llay olishi bo'yicha amaliy ko'nikma va malakalarini aniqlash maqsadida o'tkaziladi.

O'zbekiston tarixi fanidan tuzilgan ushbu dastur O'zbekiston tarixiga bag'ishlangan. Dastur ko'zi o'jiz abituriyentlar uchun mo'ljallangan bo'lib, Davlat ta'lim standartlari talablari asosida tuzilgan.

O'zbekiston tarixi asosan eng qadimgi davrdan to hozirgi kungacha o'zbek xalqining uzoq va murakkab tarixiy yo'lini bosib o'tganligi, eng yangi tarixini, shuningdek, ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy, madaniy va ma'naviy hayotni xolisona o'rganish, mamlakatni demokratlashtirish va iqtisodiyotni bozor tamoyillari, jag'on hamjamiyatiga har tomonlama integrasiyasini chuqurlashtirish, xorijiy mamlakatlarni ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy va madaniy taraqqiyotini ilmiy va amaliy ahamiyati kabi mavzular o'rin olganki, ushbu mavzular abituriyentlar bilimini baholashda muhim o'rin tutadi.

Ushbu dastur ko'zi o'jiz abituriyentlar uchun mo'ljallangan. Ushbu dastur bo'yicha imtihon abituriyentlarning O'zbekiston tarixi fanlari bo'yicha amaliy ko'nikma va malakalarini aniqlash maqsadida o'tkaziladi.

Abituriyentning bilimiga qo'yilgan talablar

Bakalavriyatning barcha shakldagi ta'lim yo'nalishlari bo'yicha imtihon topshiruvchi ko'zi o'jiz abituriyentlar O'zbekiston tarixidan: O'zbekiston tarixini o'rganishdagi asosiy nazariy metodologik masalalar. Markaziy Osiyo ibtidoiy jamiyat davrida. Urug'chilik jamolarining makonlari. Moddiy va ma'naviy madaniyat. Markaziy Osiyo hududida ilk davlatchilikning vujudga kelishi. Qadimgi So'g'diyona (So'g'd), Baqtriya, Xorazm. "Avesto". Markaziy Osiyo xalqlarining Ahamoniylarga qarshi mustaqillik uchun kurashi. Makedoniyalik Aleksandr istilosi va Spitamen qo'zg'oloni. O'rta Osiyo salavkiylar davlati va Yunon - Baqtriya davlati tarkibida. Qang', Parkana. Buyuk ipak yo'lining paydo bo'lishi va uning roli. Kushon podsholigi. Ilk o'rta asrlar davlatlarining shakllanishi (Eftaliylar davlati, Turk hoqonligi). O'rta Osiyo xalqlarining arablar istilosiga qarshi kurashi.

Movaraunnahrda islom dinining yoyilishi. Movaraunnahr Somoniylar davrida. G'aznaviylar, Qoraxoniylar, Saljuqiylar davlati. O'zbek xalqining shakllanish jarayoni. Qoraxoniylar bosqini va Xorazmshoh-anushteginiylar davlatining yuksalishi. XI-XII asrlarda Markaziy Osiyoning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishidagi xususiyatlar. O'rta Osiyoda uyg'onish davrida fan va madaniyat. Mo'g'ul bosqinchilariga qarshi Markaziy Osiyo xalqlarining kurashi. Movaraunnahr Chig'atoy ulusi tarkibida. Amir Temur davlati. Movaraunnahr Temuriylar davrida. Shayboniylar va Ashtarxoniylar davlatlari. XVII – XIX asr birinchi yarmida siyosiy hayot. O'rta Osiyo xonliklarining ma'muriy boshqaruv tizimi, aholining etnik va ijtimoiy tarkibi, xo'jaligi. Buxoro amirligi, Xiva va Qo'qon xonliklarining rivojlanish xususiyatlari. XVI-XIX asr birinchi yarmida qoraqalpoqlar. Qoraqalpoq va boshqa turkiy ko'chmanchi qabilalar yozma tarixiy manbalarda. Qoraqalpoqlarning shakllanish jarayonlari. XVIII-XIX asrlarda quyi Sirdaryo qoraqalpoqlari. Qoraqalpoq madaniyati. O'rta Osiyo xonliklarining savdo-diplomatik aloqalari. XVI-XIX asr birinchi yarmida O'rta Osiyo xalqlari madaniyati. Ingliz-rus raqobati. O'rta Osiyoga Rossiya imperiyasining istilochilik yurishlari. Turkiston general-gubernatorligining tashkil topishi. O'rta Osiyoni Rossiya tomonidan bosib olinishining iqtisodiy va siyosiy oqibatlari. 1873-1876 yillarda Qo'qon xonligidagi xalq qo'zg'oloni. Turkistonning agrar va sanoat rivojlanishidagi muammolar va Rossiya imperiyasi siyosati. XIX asr oxirida Turkistonda milliy -ozodlik kurashlari. XIX asr oxiri – XX asr boshida Turkiston xalqlari madaniyati. XX asr boshlarida Turkistonda ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy hayot. Milliy ma'rifatparvarlik harakati. Jadidchilik. Turkiston birinchi jahon urushi yillarida. 1916 yil milliy ozodlik kurashi. 1917 yil siyosiy jarayonlarning Turkistonga ko'rsatgan ta'siri. Turkistonda svet tuzumining o'rnatilishi. Turkiston Muxtoriyati. Sovetlarga qarshi milliy-ozodlik harakatlari. 1917-1924 yillarda Buxoro va Xiva xonligidagi siyosiy va ijtimoiy-iqtisodiy ahvol. 1924 yil O'rta Osiyoda o'tkazilgan milliy davlat chegaralanishidagi muammo va ziddiyatlar. O'zbekiston totalitar tuzum sharoitida – ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy hayot. Siyosiy qatag'onlar va ularning oqibati. Qoraqalpog'iston ASSRning O'zSSR tarkibiga kiritilishi. O'zbekiston xalqining fashizmga qarshi kurashdagi ishtiroki. 1946-1985 yillarda O'zbekistonda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish: yutuqlar va ziddiyatlar. Milliy ziyolilarning qatag'on qilinishi. Madaniy hayotda "sotsialistik realizm" hukmronligi. O'zbekiston "Qayta qurish" yillarida. O'zbekistonning mustaqillikka erishishi – O'zbekiston tarixidagi yangi tarixiy bosqich. O'zbekiston Respublikasi suvereniteti va mustaqilligi. O'zbekistonda mustaqil demokratik davlat sifatida siyosiy tuzumning shakllanishi. O'zbekiston Konstitusiyasining qabul qilinishi va uning tarixiy ahamiyati. Mustaqil Qoraqalpog'iston tarixi, uning davlat tuzumi. Ijtimoiy yo'naltirilgan bozor iqtisodiyotini qurishga qaratilgan siyosat. Iqtisodiy islohotlar: bosqichlari va natijalari. Jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozining O'zbekiston iqtisodiyotiga ta'siri va uni bartaraf etishga qaratilgan 2009-2012 yillarga mo'ljallangan dasturni amalga oshirilishi. O'zbekistonning ma'naviy hayoti. O'zbekistonning jahonda va MDHda egallagan mavqei. Mustaqil O'zbekistonning tashqi siyosati. O'zbekistonning xalqaro tashkilotlarda ishtiroki.

O'zbekistonning xalqaro terrorizmga qarshi kurashdagi ishtiroki. O'zbekiston va Markaziy Osiyo davlatlari.

**BARCHA SHAKLDAGI TA'LIM YO'NALISHLAR BO'YICHA
KO'ZI OJIZ ABITURIENTLARLARNING IMTIHON
NATIJALARINI BAHOLASH MEZONI:**

Ko'zi ojizlar uchun bakalavriatga o'qishga kirish uchun "O'zbekiston tarixi"dan imtihon 5 balli baholash tizimida baholanadi. Ko'zi ojizlar uchun kirish imtihonlari og'zaki tarzda o'tkaziladi va har bir imtihon biletiga 5 tadan nazariy savol kiritiladi.

- Kirish imtihonni baholashda quyidagi mezonlardan kelib chiqiladi:

- 1. Abituriyentning javobi 5 (a'lo)ga baholanishi uchun:

- Abituriyent O'zbekiston tarixining qadimgi davridan to hozirgi kun tarixigacha bo'lgan bosqichni mukammal bilishi lozim;

- har bir tarixiy voqealar aniq tarixiy dalillarga asoslanishi kerak;

- javoblarda tarixiy voqealar bo'lib o'tgan geografik hudud ham aniq ifodalanishi lozim;

- javobda aniq fikrlar hisobga olinadi;

- mustaqillik davri tarixiga, mamlakatimizning ichki va tashqi siyosatiga, madaniyatiga, iqtisodiga, huquqiga tegishli savollarga yanada aniqroq javob berilishi kerak;

- qo'shimcha savollarga ham to'liq va to'g'ri javob berishi lozim.

2. Abituriyentning javobi 4 (yaxshi)ga baholanishi uchun:

- O'zbekiston tarixining hamma bosqichlari bo'yicha umumiy bilimga ega bo'lishi va uni dadil izohlay olishi lozim;

- tarixni arxeologik va etnografik materiallar bilan qo'shib asoslay olishi kerak;

- tarixiy davrlashtirish bosqichlarini aniq tushuntira olishi lozim;

- Mustaqil O'zbekiston Respublikasining eng yangi tarixi (1991-2022 yillar) bilan bog'liq voqealarga aniq javob bera olishi kerak;

- biror-bir tarixiy davrga tegishli berilgan qo'shimcha savollarga aniq va puxta javob berishi lozim.

3. Abituriyentning javobi 3 (o'rta)ga baholanishi uchun:

- abituriyent belgilangan savollarga maktab tarix fan dasturi umumiy tushunchaga ega bo'lib, javoblarni har tomonlama asoslashga harakat qilishi kerak;

- javoblarda har bir tarixiy davr fakt, manbalar, arxeologik materiallarga asoslanishi lozim;

- javob berayotganda bo'lib o'tgan har bir tarixiy voqealarga aniqlik kiritilishi kerak, umumiy va taxminiy javoblardan uzoqroq bo'lishi maqsadga muvofiqdir.

4. Abituriyentning javobi quyidagi hollarda 2 (qoniqarsiz)ga baholanadi:

- abituriyent tarixiy taraqqiyotning qadimgi davridan to hozirgi kunimizgacha bo'lgan tariximizni asoslay olmasa;

- tarixiy davrlashtirish bosqichlaridan, davlatchilik tarixidan yetarlicha ma'lumotga ega bo'lmasa;
- tarixiy voqealarni aniqligiga ishonchsizlik bilan javob bersa;
- Mustaqil O'zbekiston Respublikasining yangi tarixiga tegishli tarixiy voqealarni ifoda etuvchi javoblari maqsadga muvofiq deb topilmasa;
- tarixiy mavzular bo'yicha berilgan qo'shimcha savollarga mujmallik va noaniqlik bilan javob berilsa.

Ijodiy (kasbiy) imtihon komissiyasi tarkibi va uning faoliyatini tashkil etish

Imtihon komissiyasi faoliyati 2023-2024 o'quv yili qabul komissiyasi tomonidan tashkil etiladi.

Tarix fani bo'yicha imtihon komissiyasi tarkibi odatda 3 nafar a'zodan kam bo'lmagan holda tashkil etiladi.

Imtihon natijalaridan norozi abituriyentlarning murojaatlarini ko'rib chiqish bo'yicha appelyasiya komissiyasi tashkil etiladi.

Apellatsiya komissiyasi tarkibi va uning faoliyatini tashkil etish

Apellatsiya komissiyasi imtihon komissiyasi faoliyatini yo'lga qo'yilishi bilan bir paytda 2023/2024 o'quv yili qabul komissiyasi tomonidan tashkil etiladi.

Abituriyent imtihon natijalari e'lon qilingan kundan boshlab, 24 soat ichida apellatsiya komissiyasiga murojaat etishi shart. Aks holda ko'rsatilgan muddatdan o'tib qilingan murojaat inobatga olinmaydi.

Apellatsiya komissiyasi abituriyentlar tomonidan bildirilgan og'zaki va yozma murojaatlariga javob beradi.

Abituriyent tomonidan bildirilgan murojaatni ko'rib chiqadi va 24 soat ichida xulosalarni ma'lum qiladi.